

Federale Overheidsdienst
**Werkgelegenheid, Arbeid
en Sociaal Overleg**

Algemene Directie Humanisering van de Arbeid
Directie van het onderzoek over de verbetering
van de arbeidsomstandigheden

Ernest Blerotstraat 1
1070 BRUSSEL
tel. 02 233 41 11 - fax 02 233 42 56
e-mail hua@werk.belgie.be

Algemene Directie Humanisering van de Arbeid

Ervaringsfonds

Directie van het onderzoek over de verbetering van de arbeidsomstandigheden (DIOVA)

**VOW/QFT OPERATIONEEL MAKEN.
STATISTISCHE ANALYSES VAN 1000 VRAGENLIJSTEN DIE IN 2009
VERZAMELD WERDEN VIA DE BELGISCHE BEROEPSVERENIGING
VOOR ARBEIDSGENEESHEREN (B.B.V.AG.)**

Syntheserapport, april 2010

Prof. Catherine HELLEMANS
Laboratoire de Psychologie du Travail
et Psychologie Économique (LAPTÉ)
Université libre de Bruxelles

INHOUDSOPGAVE

I. PRESENTATIE/SAMENVATTING	3
II. ANALYSES VAN DE MODULES	10
Module 1: Psychosociale factoren	10
Module 2: Fysieke arbeidsomstandigheden	14
Module 3: Veiligheid	15
Module 4: Gezondheid	17
Module 5: Werkcapaciteit	20
Module 6: Blijftententie	22
WERKBAARHEID : SYNTHESE.....	23
III. RESULTATEN VAN DE GEKRUISTE ANALYSES: BAND TUSSEN SOCIOPROFESSIOENNELE DIMENSIES EN KENMERKEN	24
Module 1: Psychosociale factoren	24
Module 2: Fysieke arbeidsomstandigheden	26
Module 3: Veiligheid	28
Module 4: Gezondheid	29
Module 5: Werkcapaciteit	31
Module 6: Blijftententie	32
IV. VERKLARENDE ANALYSES (ANALYSES VAN REGRESSIE)	33
Ervaren bekwaamheden	33
Toename van de capaciteiten	34
Blijftententie op korte termijn	34
Blijftententie op lange termijn	35
V. SYNTHESE	36

Dit verslag betreft de voortzetting van de werkzaamheden die in verband met het project „de Vragenlijst Over Werkbaarheid operationeel maken” worden uitgevoerd (zie Speciale voorwaarden SEP/DIRECO/2007/LP/6).

I. PRESENTATIE/SAMENVATTING

De Algemene Directie Humanisering van de Arbeid van FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft een reeks studies geleid om het concept van „work ability“ te verdiepen. In dit kader heeft de Directie van het onderzoek over de verbetering van de arbeidsomstandigheden (DIOVA) een vragenlijst, de VOW/QFT, gecreëerd. Deze is vollediger is dan de WAI (Work Ability Index: Ilmarinen, Tuomi & Seitsamo, 2005), en sluit aan bij de eisen van de Belgische wet op het welzijn op het werk. VOW/QFT heeft tot doel de capaciteiten te bestuderen naast het evenwicht tussen de karakteristieke eigen aan de werknemer (individuele gezondheidstoestand, persoonlijke hulpbronnen, doeltreffendheid, blijfintentie, kennis en capaciteiten) en de eisen verbonden aan het werk (eisen van de functie, psychosociale belasting, lichamelijke werkdruk, veiligheid op het werk).

In 2009 heeft de Belgische Beroepsvereniging voor Arbeidsgeneesheren (B.B.v.Ag.) het mogelijk gemaakt om bijna 1000 nieuwe VOW/QFT te verzamelen. Ze werden ingevuld door werknemers die verplicht zijn om een geneeskundig onderzoek te ondergaan. . Dit verslag presenteert de resultaten van de analyses van deze 1000 VOW/QFT verzameld in 2009.

De kenmerken van de respondenten (n = 927) zijn de volgende: 67% Nederlandstaligen, 33.0% Franstaligen; 54.9% mannen, 45.1% vrouwen; 22.2% jonger dan 30 jaar, 22.9% tussen 30 en 39 jaar oud, 31.5% tussen 40 en 49 jaar oud, en 23.4% 50-plussers. De gemiddelde leeftijd van de respondenten bedraagt 40 jaar; 5.6% bezit een getuigschrift van het basisonderwijs, 19.8% van het lager secundair onderwijs, 30.4% van het hoger secundair onderwijs, 29.7% van het hoger onderwijs van het korte type, 5.6% van het lange type en 8.8% bezit een universitair diploma; 40.9% heeft het statuut van arbeider, 56.9% het statuut van werknemer en 2.2% heeft het statuut van zelfstandige of oefent een vrij beroep uit.

II. ANALYSES VAN DE MODULES

De resultaten van de analyses bij de 927 respondenten tonen aan dat achter over het geheel genomen aanvaardbare gemiddelden zich in feite een zeer gecontrasteerde werkelijkheid en meer verontrustende gegevens voor bepaalde sociodemografische categorieën verbergen.

MODULE 1: Psychosociale aspecten

29.1% van de respondenten denken vaak tot altijd het hoofd te moeten bieden aan een aanhoudende hoeveelheid werk en dito ritme; 39.2% van de respondenten denken slechts zelden hun kennis te kunnen gebruiken en de mogelijkheid te hebben om te leren (nooit tot soms); 20.5% van de respondenten zeggen zeer weinig (nooit tot soms) sociale steun te ontvangen; 49.5% van de respondenten denken nooit of alleen maar soms de mogelijkheid te hebben om aan de beslissingen deel te nemen; 3.9% van de respondenten zeggen dat ze vaak tot altijd moeite hebben met de veranderingen in de taken, 13.9% van de respondenten zeggen dat ze vaak tot altijd geconfronteerd zijn met werkonzekerheid; 12.2% van de respondenten zeggen geen plezier op het werk te ervaren en 32.7% van de respondenten denken behoefte te hebben om na het werk te herstellen.

MODULE 2: Fysieke arbeidsomstandigheden

18.8% van de respondenten denken vaak tot altijd aan lawaaihinder het hoofd te moeten bieden, 14.1% zijn vaak tot altijd geconfronteerd met gevaren op het werk, 28.0% zijn vaak tot altijd geconfronteerd met lichamelijke eisen, 37.3% zijn vaak tot altijd geconfronteerd met terugkerende bewegingen en 43.9% van de respondenten zijn vaak tot altijd geconfronteerd met beeldschermwerk.

MODULE 3: Veiligheid

8.2% van de respondenten zeggen in een arbeidongeval verwikkeld te zijn geweest en 19.5% van de respondenten hebben niet het gevoel dat er aandacht besteed wordt aan veiligheid op hun werkplek.

MODULE 4: Gezondheid

8.9% van de respondenten denken gezondheidsproblemen te hebben, 72.9% van de respondenten melden minstens één lichamelijke klacht; 19.5% van de respondenten melden de voorbije twee weken een slechte tot hoogstens goede gezondheidstoestand te hebben gehad (ten opzichte van goed, zeer goed en uitstekend); 24.5% van de respondenten zeggen minstens 2 keer thuis te zijn gebleven wegens een ziekte of een ongeval tijdens het vorige jaar; 22.2% van de respondenten zeggen meer dan 10 dagen thuis te zijn gebleven wegens een ziekte of een ongeval tijdens het vorige jaar; 32.0% denken minstens 2 keer tijdens het vorige jaar te zijn gaan werken, terwijl zij thuis hadden moeten blijven om gezondheidsredenen.

MODULE 5: Werkcapaciteit

5.9% van de respondenten zeggen geen goede bekwaamheden te hebben en 29.0% van de respondenten zijn van mening dat hun capaciteiten deze 5 laatste jaren zijn verminderd.

MODULE 6: Blijfintentie

10.2% van de respondenten zijn niet van plan om op korte termijn (de komende 2 jaar) te blijven en 36.9% van de respondenten zijn niet van plan om op lange termijn te blijven werken, dat wil zeggen tot de wettelijke leeftijd van het pensioen.

WERKBAARHEID : SYNTHESE

MODULE	DIMENSIE	gemiddeld % van de respondenten die moeilijke voorwaarden vermelden
MODULE 1: Psychosociale Factoren	Werktempo en hoeveelheid werk	29.1% : vaak tot altijd
	Gebruik van de kennis en leermogelijkheden	39.2% : nooit tot soms
	Sociale steun	20.5% : nooit tot soms
	Inspraakmogelijkheid	49.5% : nooit tot soms
	Problemen in verband met veranderingen van de taken	3.9% : vaak tot altijd
	Jobonzekerheid	13.9% : vaak tot altijd
	Plezier in het werk	12.2% : nee
	Behoeftte aan herstel	32.7% : ja
MODULE 2: Fysieke arbeidsomstandigheden	Hinder	18.8% : vaak tot altijd
	Gevaarlijkheid	14.1% : vaak tot altijd
	Lichamelijke eisen	28.0% : vaak tot altijd
	Terugkerende bewegingen	37.3% : vaak tot altijd
	Beeldschermwerk	43.9% : vaak tot altijd
MODULE 3: Veiligheid	Arbeidsongevallen	8.2% : ja
	Veiligheidsklimaat	19.5% : niet akkoord
MODULE 4: Gezondheid	Gezondheidsproblemen	8.9% : akkoord
	Pijn/kwalen	72.9% : minimum één
	Gezondheidstoestand van de 2 weken	19.5% : slecht tot goed
	Aantal keren afwezigheid op het werk	24.5% : 2 keer tot meer
	Aantal dagen afwezigheid op het werk	22.2% : meer dan 10 dagen
	Aantal keren aanwezigheid op het werk	32.0% : 2keer en meer
MODULE 5: Werkcapaciteit	Ervaren bekwaamheden	5.9% : niet akkoord
	Toename van de capaciteiten	29.0% : verminderd
MODULE 6: Blijfintentie	Blijfintentie op korte termijn	10.2% : nee
	Blijfintentie op lange termijn	36.9% : nee

III. RESULTATEN VAN DE GEKRUISTE ANALYSES: BAND TUSSEN DE VOORNAAMSTE SOCIOPROFESSIONELE DIMENSIES EN KENMERKEN

De gekruiste analyses maken het mogelijk om verschillen vast te stellen in de antwoorden in functie van de verschillende socioprofessionele subcategorieën. De gebruikte socioprofessionele variabelen zijn: de taalrol (N & FR), het geslacht, de leeftijdscategorie, het studiepeil, de activiteit, de verantwoordelijkheid van medewerkers, de sector evenals de anciënniteit van werk en eveneens bij de huidige werkgever. De hieronder voorgestelde resultaten zijn allen statistisch significant (variantie-analyse ; niveau bepaald op .010).

MODULE 1 – Psychosociale factoren...

- De Nederlandstaligen krijgen meer sociale steun op het werk, hebben meer plezier op het werk en hebben minder nood aan recuperatie dan de Franstaligen.
- De mannen vermelden meer jobonzekerheid; de vrouwen vermelden meer plezier op het werk.
- De jongsten vermelden meer sociale steun op het werk.
- De respondenten met hoger onderwijs van het lange type vermelden meer mogelijkheid te hebben om hun capaciteiten te gebruiken en om te leren. De respondenten met lager onderwijs vermelden minder plezier op het werk.
- De respondenten die hoofdzakelijk handarbeid verrichten vermelden minder mogelijkheid te hebben om hun capaciteiten te gebruiken en om te leren; zij vermelden minder inspraakmogelijkheden, meer onzekerheid op het werk en minder plezier op het werk.
- De respondenten van de dienstensector vermelden minder onzekerheid van werkgelegenheid.
- De correlaties tussen beide soorten anciënniteit en de dimensies van psychosociale aspecten zijn gering.

MODULE 2 – Fysieke werkomstandigheden...

- De mannen zeggen meer lawaaihinder te ondervinden bij hun werk, meer gevaar, en meer lichamelijke belasting.
- De respondenten jonger dan 30, zeggen minder geconfronteerd te zijn met beeldschermwerk dan de anderen.
- De respondenten met een minder hoog studiepeil, vermelden meer geconfronteerd te zijn met lawaaihinder, gevaar, lichamelijke last en repetitief werk en minder met beeldschermwerk.
- De respondenten die hoofdzakelijk handarbeid verrichten, zeggen meer geconfronteerd te zijn met lawaaihinder, gevaar, lichamelijke belasting en repetitief werk en minder met beeldschermwerk.
- De respondenten van de dienstensector, zeggen minder geconfronteerd te zijn met lawaaihinder, gevaar, lichamelijke belasting en repetitief werk en meer met beeldschermwerk.
- De correlaties tussen beide soorten anciënniteit en de dimensies van fysieke arbeidsomstandigheden zijn gering.

MODULE 3 – Veiligheid...

- De respondenten die hoofdzakelijk hoofdarbeid verrichten, vermelden minder arbeidsongevallen (als slachtoffer of getuige).
- De respondenten van de sector van de industrie, vermelden meer arbeidsongevallen (als slachtoffer of getuige).
- De correlaties tussen beide soorten anciënniteit en de dimensies van veiligheid op het werk zijn gering.

MODULE 4 – Gezondheid...

- De Nederlandstaligen vermelden minder lichamelijke klachten dan de Franstaligen.
- De vrouwen vermelden meer lichamelijke klachten; de mannen vermelden een betere algemene gezondheidstoestand.

- De jongsten vermelden een betere algemene gezondheidstoestand; de 40-49 werknemers vermelden meerdere dagen thuis te zijn gebleven ten gevolge van een ziekte of een ongeval.
- De respondenten die een niveau van secundair onderwijs (lager en hoger) hebben, vermelden meerdere keren en voor meer dagen thuis te zijn gebleven ten gevolge van een ziekte of een ongeval.
- De respondenten die hoofdzakelijk handarbeid verrichten, vermelden meerdere dagen thuis te zijn gebleven ten gevolge van een ziekte of een ongeval.
- De correlaties tussen beide soorten anciënniteit en de dimensies van gezondheid zijn gering

MODULE 5 – Werkcapaciteit...

- De Nederlandstaligen vermelden meer ervaren bekwaamheden dan de Franstaligen.
- De jongste respondenten vermelden een toename van hun capaciteiten deze vijf laatste jaren; de 50-plussers vermelden daarentegen een vermindering van hun capaciteiten.
- De respondenten die voor een groot deel hoofdarbeid verrichten, vermelden dat hun capaciteiten deze vijf laatste jaren zijn gestegen.
- Hoe hoger de totale anciënniteit van de respondenten, hoe minder hun capaciteiten de laatste 5 jaar gestegen zijn; hoe hoger de anciënniteit bij hun huidige werkgever, hoe minder hun capaciteiten de laatste 5 jaar gestegen zijn.

MODULE 6 – Blijfintentie...

- De vrouwen vermelden meer van plan te zijn om op lange termijn te blijven.
- De jongsten vermelden meer van plan te zijn om op lange termijn te blijven.
- De universitairers vermelden meer van plan te zijn om op lange termijn te blijven.
- De respondenten van de dienstensector vermelden meer van plan zijn om op lange termijn te blijven.
- De correlaties tussen beide soorten anciënniteit en de dimensies van blijfintentie zijn gering.

IV. VERKLARENDE ANALYSES (ANALYSES VAN REGRESSIE)

Het doel is hier om te begrijpen wat de ervaren bekwaamheden, de toename van de capaciteiten, de blijfintentie op korte termijn en de blijfintentie op lange termijn verklaart.

Ervaren bekwaamheden

De ervaren bekwaamheden op 35% worden uitgelegd door het plezier op het werk, het veiligheidsklimaat, de inspraakmogelijkheden, de afwezigheid van moeilijkheden tegenover de veranderingen in de taken, de algemene gezondheidstoestand tijdens de twee laatste weken en de afwezigheid van betrokkenheid bij een arbeidsongeval: de psychosociale aspecten, de aspecten van veiligheid en gezondheid spelen dus een belangrijke rol voor de verklaring van de ervaren bekwaamheden.

Toename van de capaciteiten

De toename van de capaciteiten op 29% wordt uitgelegd door de afwezigheid van gezondheidsproblemen, het gebruik van de kennis en de mogelijkheid om te leren, het plezier op het werk, de algemene gezondheidstoestand tijdens de twee laatste weken en de sociale steun op het werk. Aldus zouden het voornamelijk psychosociale- en gezondheidsaspecten zijn die meer toename van de capaciteiten bepalen.

Blijfintentie op korte termijn

De blijfintentie op korte termijn op meer dan 35% wordt uitgelegd door de afwezigheid van gezondheidsproblemen, het plezier op het werk, de toename van de capaciteiten, de afwezigheid van waargenomen jobonzekerheid, een waargenomen veiligheidsklimaat, de aanwezigheid van lawaaihinder en de afwezigheid van fysieke werkomstandigheden.

Blijfintentie op lange termijn

De blijfintentie op lange termijn op 18% wordt uitgelegd door de toename van de capaciteiten, het plezier op het werk, de afwezigheid van lawaaihinder op het werk, de algemene gezondheidstoestand tijdens de twee laatste weken en de afwezigheid van betrokkenheid bij een arbeidsongeval.

Aldus zijn er twee constanten in de verklaring van de sleuteldimensies in VOW/QFT (werk capaciteiten en blijfintenties): enerzijds de toestand van de gezondheid/de afwezigheid van gezondheidsproblemen, en anderzijds het plezier op het werk.

V. SYNTHESE

Het verslag van de analyse van de psychometrische kwaliteiten had de goede technische en statistische kwaliteiten van VOW/QFT reeds naar voren gebracht (factorstructuur, interne vastheid).

De resultaten, die zijn verkregen met de hulp van de ongeveer 1000 werknemers (deze keer van alle leeftijden), brengen zeer duidelijk de belangrijke rol van elke module aan het licht teneinde een inzicht te krijgen in de problematiek van de werkbaarheden. De toestand van de gezondheid/de afwezigheid van gezondheidsproblemen, en het plezier op het werk zijn dimensies die tegelijkertijd de ervaren bekwaamheden, de toename van de capaciteiten en de blijfintenties op korte termijn en lange termijn beïnvloeden.

De variantie-analyses hebben uitgewezen dat de dimensies van al deze modules belangrijk zijn voor de verschillende contexten en socioprofessionele kenmerken van de respondenten: het lijkt aldus duidelijk dat VOW/QFT een zeer goed vragenlijst is voor de analyse van de werkbaarheid, en dit voor werknemers van alle leeftijden en van alle sectoren.

Wanneer men de gemiddelden van de verschillende dimensies van de verschillende modules observeert, kan men opmerken dat geen enkele gemiddelde een zeer slechte situatie openbaart. Deze algemene gemiddelden verbergen evenwel meer verontrustende waarden bij de volgende categorieën van personen:

Taalrol

- De Franstaligen krijgen minder sociale steun op het werk, hebben minder plezier op het werk en hebben meer nood aan recuperatie dan de Nederlandstaligen.
- De Franstaligen vermelden meer lichamelijke klachten dan de Nederlandstaligen.
- De Franstaligen vermelden minder ervaren bekwaamheden dan de Nederlandstaligen.

Geslacht

- De mannen vermelden meer werkonzekerheid. Zij vermelden meer lawaaihinder bij hun werk, meer gevaar, en meer fysieke belasting.

- De vrouwen vermelden meer pijn en lichamelijke klachten; de mannen vermelden een betere algemene gezondheidstoestand.

Leeftijd en anciënniteit

- De jongsten vermelden meer sociale steun op het werk, een betere algemene gezondheidstoestand; de respondenten jonger dan 30 jaar vermelden minder geconfronteerd te zijn met beeldschermwerk dan de anderen en zij vermelden een toename van hun capaciteiten deze vijf laatste jaren.
- De respondenten tussen 40 en 49 jaar zeggen meer dagen thuis te zijn gebleven ten gevolge van een ziekte of een ongeval; de 50-plussers vermelden een vermindering van hun capaciteiten.

Studieniveau

- De respondenten met een diploma van het basisonderwijs vermelden minder plezier op het werk; de respondenten met een laag studiepeil vermelden meer geconfronteerd te zijn met lawaaihinder, gevaar, fysieke belasting en repetitief werk en minder met beeldschermwerk; de respondent die een niveau van secundair onderwijs (lager en hoger) hebben, vermelden vaker thuis te zijn gebleven ten gevolge van een ziekte of een ongeval, en dit bovendien voor meer dagen.
- De respondenten met een niveau van hoger onderwijs van het lange type vermelden meer mogelijkheden te hebben om hun capaciteiten te gebruiken en om te leren; de universitairers vermelden meer van plan te zijn om op lange termijn te blijven.

Handarbeid

- De respondenten die hoofdzakelijk handarbeid verrichten, vermelden minder mogelijkheden om hun capaciteiten te gebruiken en om te leren. Zij vermelden ook minder inspraakmogelijkheden, meer jobonzekerheid en minder plezier op het werk; zijn geconfronteerd met meer lawaaihinder, gevaar, fysieke belasting en repetitief werk en minder met beeldschermwerk.
- De respondenten die vooral hoofdarbeid verrichten, vermelden minder arbeidsongevallen (als slachtoffer of getuige). Zij vermelden voorts dat hun capaciteiten deze vijf laatste jaren zijn gestegen.

Sector :

- De respondenten van de dienstensector vermelden minder geconfronteerd te zijn met jobonzekerheid, lawaaihinder, gevaar, fysieke belasting en repetitief werk en meer met beeldschermwerk. Zij vermelden ook meer van plan te zijn om op lange termijn te blijven.
- De respondenten van de industriële sector vermelden meer arbeidsongevallen (als slachtoffer of getuige).

*

* *